

NORGES HØYESTERETT

Den 19. mars 2007 avsa Høyesterett dom i

HR-2007-00521-A, (sak nr. 2006/1381), sivil sak, anke,

Stiftelsen Norsk Rikstoto

(advokat Peter Simonsen)

mot

Tom A. Schanke

(advokat Ola Mæland)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bruzelius**: Saken gjelder krav på å få erstattet en spillegevinst som spilleren ikke fikk, fordi han ble hindret i å inngå veddemål på grunn av uriktig merking av bongene.
- (2) Tom A. Schanke er siviløkonom og selvstendig næringsdrivende. Han er en erfaren spiller på travløp, og har mange år spilt daglig på vegne av seg selv og et spillelag, som regel for flere tusen kroner hver gang. Frem til 1995 spilte han på kreditt, og fikk da en avtale med stiftelsen Norsk Rikstotos kommisjonær om ukentlig oppgjør/avregning samme dag som kommisjonæren gjorde opp med Rikstoto. I forbindelse med at Hydro-Texacostasjonen ved Gressbanen i Oslo, hvor Schanke pleide å spille, fikk ny kommisjonær i april 2003 utferdiget og deponerte han en krysset sjekk på 50 000 kroner som skulle tjene som sikkerhet for de ukentlige oppgjørene. En venn av Schanke utferdiget 28. mars 2003 i brev stilet til kommisjonæren en garanti som sikkerhet for at det til enhver tid skulle være dekning for sjekken.
- (3) Schanke spilte etter system, men sørget for å få med seg de siste tipsene om hestenes dagsform rett før løpet, såkalte varmingsrapporter. Da han 13. mai 2003 fylte ut 41 V5-kuponger til et lunsjtrav på Bjerke Travbane som skulle starte samme dag kl. 13.20, sjekket han Norsk Rikstotos tipside på Internett. Her stod det med fet skrift: ”**André H Stensens Lunsj V5-tips- bongene merkes L2 for bane**”. Det er enighet om at opplysning om banemerking av bongene var uriktig. Det er videre enighet om at

opplysning om banemerking ikke skulle ha vært gitt i dette tilfellet, og om at når slik opplysning gis, skal den kvalitetssikres, noe som ikke var tilfelle her.

- (4) Schanke merket bongene med L2 og dro til Hydro-TEXACOSTASJONEN for å inngå veddemål. Totomaten avviste imidlertid å registrere bongene. En henvendelse til RIKSTOTOS kundeservice brakte i erfaring at banemerkingen var uriktig, og at bongene skulle ha vært merket B, som normalt ved løp på Bjerke travbane. Schanke og kommisjonæren prøvde å fylle ut nye bonger med riktig banemerking, men tiden frem til første løp startet tillot ikke det.
- (5) Bongene ble lagt i kommisjonærens safe. Da han kom hjem, ringte Schanke til RIKSTOTOS administrerende direktør om det inntrufne. Schanke som mente å vite at en eller flere av bongene antagelig ville ha gitt gevinst, dro tilbake til kommisjonæren og sørget sammen med ham for at bongene ble lagt i en tom, forseglet og signert konvolutt i safe.
- (6) Schanke leverte formell protest til RIKSTOTO, som avviste den, bl. a. under henvisning til at det ikke var inngått noe veddemål. Klager over denne avgjørelsen ble også avvist.
- (7) Konvolutten ble åpnet 26. september 2003, og det viste seg da at en av bongene hadde fem rette og ville gitt en gevinst på 676 462 kroner. Schanke tok ut stevning til Oslo tingrett mot stiftelsen Norsk RIKSTOTO med krav om erstatning tilsvarende den tapte gevinsten etter fradrag av et beløp tilsvarende den innsatsen han ville ha betalt om bongene ikke var blitt avvist, 10 392 kroner. Tingretten avsa 5. januar 2005 dom med slik domsslutning:
- ”1. **Stiftelsen Norsk RIKSTOTO dømmes til å betale erstatning til Tom A. Schanke med 666 070 – sekshundreogsekstisekstusenogsytti – kroner, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, fra 13. juni 2003 til betaling finner sted.**
  2. **Stiftelsen Norsk RIKSTOTO dømmes til å betale Tom A. Schanke saksomkostninger med 145 461 – etthundreogførtifemtusenfirehundreogsekstien – kroner, med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, fra forfall til betaling finner sted.**
  3. **Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.”**
- (8) RIKSTOTO anket dommen til Borgarting lagmannsrett, som 12. juni 2006 avsa dom med slik domsslutning:
- ”1. **Tingrettens dom stadfestes.**
  2. **I saksomkostninger for lagmannsretten betaler Stiftelsen Norsk RIKSTOTO til Tom Albert Schanke 143 911,25 – etthundreogførtitretusennihundreogelleveogtjuefemhundredels – kroner med tillegg av renter etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra denne doms forkynnelse.”**
- (9) RIKSTOTO har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen. For Høyesterett er innhentet partsforklaring fra Schanke og forklaringer ved bevisopptak fra sju personer. Tre av disse er nye for Høyesterett. Saken står i det vesentlige i samme stilling for Høyesterett som for de tidligere instanser.
- (10) Den ankende part – *Stiftelsen Norsk RIKSTOTO* – har i korte trekk anført:

- (11) Schankes forventning om å delta i veddemålet har ikke erstatningsrettslig vern. Det dreier seg om erstatning utenfor kontrakt av tap av gevinst ved veddemål – et formuestap. Slike tap har ikke samme erstatningsrettslige vern som integritets- og tingsskader.
- (12) Lagmannsrettens dom innebærer ansvar for villedende informasjon på en internettside rettet til en ubestemt krets i en prekontraktuell fase. Et slikt ansvar har verken støtte i lovregler eller rettspraksis. Ingen spillarrangør er tidligere blitt ilagt erstatningsansvar for formuestap oppstått før avtale var inngått. Verken Rt. 1955 side 1132 (tippedommen) eller Rt. 1978 side 1019 (tippeselskapsdommen) taler for at en spillarrangør er erstatningsansvarlig for en gevinst som en spiller ikke har fått, fordi han ikke fikk anledning til å delta i spillet.
- (13) Feil i den prekontraktsuelle fasen medfører som hovedregel ikke erstatningsansvar for oppfyllelsesinteressen. Rt. 2001 side 1062 (Nucleusdommen) gjelder et særlig tilfelle og kan ikke ses å ha endret det rettslige utgangspunktet.
- (14) Rikstoto kan ikke bygge opp reserver til å møte potensielle ansvarskrav, og stiftelsen har heller ikke muligheter for å pulverisere et eventuelt ansvar, som kan bli meget stort.
- (15) Rikstoto kan vanskelig sikre seg helt mot at det ikke blir gitt uriktige opplysninger på internettsidene. Rikstoto har ikke utvist erstatningsbetingende uaktsomhet. Feilen må karakteriseres som et hendelig uhell. I en ansvarsvurdering må også ses hen til Schankes opptreden, herunder at han ville ha spilt på kreditt i strid med reglene og til de meget snau tidsmarginer han opererte med. Effektivitetshensyn tilsier at kredittspill ikke har erstatningsrettslig vern.
- (16) Rikstoto kan ikke kontrollere spill som ikke skjer i henhold til gjeldende reglement. Mange veddemål inngås hos kommisjonærene, og et ansvar for Rikstoto for erstatningskrav som gjelder den prekontraktsuelle fasen vil gi meget store bevismessige problemer. Hensynet til allmennhetens tillit til spillet tilsier derfor et rigid system.
- (17) Da bongene ble avvist, hadde Schanke lave forventninger om gevinst.
- (18) Stiftelsen Norsk Rikstoto har nedlagt slik påstand:
- ” 1. **Stiftelsen Norsk Rikstoto frifinnes.**
  2. **Tom A. Schanke dømmes til å betale sakens omkostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra dommens oppfyllestidspunkt til betaling skjer.”**
- (19) Ankemotparten – *Tom A. Schanke* – har i korte trekk anført:
- (20) Schanke er enig i lagmannsrettens dom, og slutter seg i det alt vesentlige til rettens bevisvurdering og rettsanvendelse.
- (21) Rikstoto utviste erstatningsbetingende uaktsomhet med hensyn til en opplysning som var kritisk for Schankes deltakelse i veddemålet, og har erkjent at sikkerhetsrutinene ikke ble fulgt. Opplysningen ble gitt på en side av stor interesse for de som akter å inngå veddemål. Rikstoto har monopol og kontraheringsplikt. Det er da påkrevd med et

effektivt erstatningsansvar. Virksomheten har dessuten et betydelig økonomisk omfang. Det finnes ikke grunnlag for å hevde at Schanke har medvirket til skaden.

- (22) Schanke er uenig i at han ikke kan tilkjennes erstatning som substitutt for tapt spillegevinst. Det følger av tippedommen, og forutsetningsvis av tippeselskapsdommen, at hans krav er erstatningsrettslig vernet. De samme effektiviseringshensynene som ført til erstatningsansvar i Nucleusdommen, taler for at Rikstoto er erstatningsansvarlig for Schankes tapte spillegevinst.
- (23) Det bestrides at Schanke ville ha spilt på kreditt den aktuelle dagen. Det gjøres dessuten gjeldende at verken totalisatorloven, forskriften eller spillereglementet inneholder uttrykkelig forbud mot spill på kreditt. Et forbud mot kredittspill i kommisjonæravtalen kan ikke gjøres gjeldende overfor Schanke. Rikstoto har dessuten kjent til og akseptert at Schanke spilte uten samtidig kontant betaling. Subsidiært anføres at en mulig overtredelse av kredittforbudet ikke ville ha medført at Schanke var blitt nektet gevinsten dersom veddemålet var blitt inngått.
- (24) At gevinst sjelden oppnås, er ikke tilstrekkelig til å gjøre årsakssammenhengen inadekvat eller upåregnelig. At tapet kan bli stort, gjør det heller ikke upåregnelig eller inadekvat.
- (25) Schanke sørget for full notoritet gjennom deponeringen og forseglingen av bongene. Bevisbyrden for at man ville ha deltatt i spillet med den aktuelle bongen og for at denne ikke er endret, må ligge hos den som krever erstatning. Men når denne bevisbyrden er oppfylt, er det ikke støtte i rettskildene for å fritta for erstatningsansvar på grunn av risikoen for fusk. Det påligger dessuten Rikstoto å ordne spillet slik at risikoen for juks minimaliseres.
- (26) Tom A. Schanke har nedlagt slik påstand:
- ”1. Lagmannsrettens dom stadfestes.**
- 2. Stiftelsen Norsk Rikstoto betaler Tom A. Schankes saksomkostninger for Høyesterett med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.”**
- (27) *Mitt syn på saken:*
- (28) Etter straffeloven § 298 jf. § 299 er det straffbart å gjøre seg næringsvei av ”Lykkespill”, med mindre det er gjort unntak ”ved særskilt Lov”. Et slikt unntak er lov 1. juli 1927 nr. 3 om veddemål ved totalisator. Loven og andre tilsvarende lover bygger på en forutsetning om at offentlig spill og veddemål finner sted innen strengt optrukne rammer. Både nødvendigheten av kontroll med spill og hensynet til publikums tillit til at alt går riktig for seg, er tillagt stor vekt.
- (29) Norsk Rikstoto, som er en frittstående næringsdrivende stiftelse, ble etablert i 1982 av Det Norske Travselsskap og Norsk Jockeyklubb. Stiftelsen er i medhold av 1927-loven gitt et overordnet ansvar for alt totalisatorspill i Norge, jf. Landbruksdepartementets forskrift for totalisatorspill av 24. januar 1997 nr. 85 § 4. Med hjemmel i forskriften § 5 har Landbruksdepartementet i mars 2000 fastsatt Spillereglement for totalisatorspillet. Reglementet har i punkt 4 regler om hvordan veddemål inngås. Etter 4.1 kan dette bare skje på ”totalisatorbaner, hos Norsk Rikstotos spillesteder eller ved øvrige

innleveringsmåter som er godkjent i medhold av lov ...”. Det er opplyst at Rikstoto har 1 400 såkalte kommisjonærer. Jeg bemerker at det ikke er tale om kommisjonsforhold i kommisjonslovens forstand, jf. definisjonen av kommisjonær i § 4.

- (30) Etter spillereglementes 4.2 kan veddemål ”inngås frem til endelig gyldig start for vedkommende totalisatorløp”, og i 4.3 heter det at veddemål inngås ”ved betaling av de lovlige innsatser mot utlevering av gyldig kvittering for vedkommende veddemål”.
- (31) Partene er enige om at det ikke ble inngått veddemål, og om at erstatningskravet således ikke har kontraktsrettslig grunnlag. Schanke har imidlertid anført at Rikstotos uaktsomme og uriktige opplysning om banemerking hindret ham i å inngå veddemål, og at han har krav på å få erstattet tapet av gevinsten. Hans krav tilsvarer således hans oppfyllelsesinteresse hvis avtale om veddemål var blitt inngått.
- (32) Oppfyllelsesinteressen i en prekontraktuell fase har tradisjonelt ikke blitt ansett å ha erstatningsrettslig vern. Et nødvendig vilkår for slikt vern er at den som krever erstatning, hadde krav på å inngå avtale. Det er ikke tvilsomt at det ville ha blitt inngått veddemål i dette tilfellet. Jeg ser da bort fra spørsmålet om Schanke ville ha spilt på kreditt. Men den omstendighet at kravstilleren hadde slik rett, er etter min mening ikke alene tilstrekkelig for å gi kravet erstatningsrettslig vern, selv når det kan påvises at den uteblitte kontraktsinngåelse skyldes uaktsomhet på medkontrahentens side.
- (33) Rikstoto har prinsipielt gjort gjeldende at kravet ikke har erstatningsrettslig vern. Schanke har anført at Nucleusdommen viser at også den positive oppfyllelsesinteressen har erstatningsrettslig vern i norsk rett. Han har også vist til at Rikstoto har en monopolsituasjon, og at effektiviseringshensyn da tilsier at Rikstoto må være ansvarlig for tap som skyldes at noen på grunn av uaktsomhet som organisasjonen svarer for, blir avskåret fra å inngå veddemål.
- (34) I Nucleusdommen ble en fylkeskommune pålagt å erstatte en anbyders positive kontraktsinteresse. Etter mitt syn åpner imidlertid ikke denne dommen for erstatningsrettslig vern av oppfyllelsesinteressen på generelt grunnlag. Det var i saken funnet sannsynliggjort at oppdraget ville ha gått til vedkommende anbyder. Førstvoterende viser til nyere, tvingende lovgivning om anbud innen offentlig sektor, og understreker at ”[o]msynet til effektivisering av disse rettsreglane må då stå sentralt”. Det ble videre stilt som vilkår for erstatningsansvar at det måtte foreligge en vesentlig feil, og i den forbindelse uttaler førstvoterende på side 1079: ”I vurderinga av om ein feil er vesentleg, må det takast omsyn både til storleiken på feilen, typen av feil og kor mykje oppdragsgivaren er å leggje til last.”
- (35) Ønskeligheten av å effektivisere den tvingende anbudslovgivningen førte i Nucleusdommen til at oppfyllelsesinteressen i den saken ble ansett å ha et erstatningsrettslig vern. Det forelå således sterke beskyttelsesverdige interesser som tilsa dette. Selv om Rikstoto på sitt spilleområde har en monopolsituasjon, taler etter mitt syn ikke slike tungtveiende hensyn for å gi tap av en mulig spillegevinst erstatningsrettslig vern. Tvert imot taler hensynet til effektivisering av sikkerheten ved pengespill mot å erstatte tap av gevinst på bonger hvor veddemål ikke er inngått.
- (36) Det angivelige formuestapet i vår sak er ikke som i kontrakts- eller anbudsforhold, knyttet til normale forventninger om fortjeneste. Ved inngåelsen av veddemål dreier det således i

utgangspunktet bare om en fjerntliggende mulighet for gevinst, som i noen tilfeller – avhengig av type spill og den samlede innsatsen – kan bli særdeles høy. Men det er faktorer utenfor både spillerne og Rikstoto som avgjør når det vil oppstå gevinst.

- (37) Heller ikke prevensjons- eller reparasjonshensyn eller tilsvarende tungtveiende hensyn, taler etter min mening for at en spillarrangør bør holdes ansvarlig for formuestap som skyldes at spilleren ble hindret i å inngå veddemål. Det er ikke bare forventningen om gevinst som i utgangspunktet er marginal, men en rekke andre forhold kan føre til at den enkelte ikke får inngått veddemål.
- (38) Det er også enkelte særlige trekk ved spill som tilsier at det ikke er grunn til å statuere et omfattende erstatningsrettslig ansvar for oppfyllelsesinteressen. Det er ikke tale om ordinær forretningsvirksomhet, men en virksomhet som drives av en stiftelse i henhold til bestemmelser fastsatt av det offentlige. Bruttoinntekten som totalisatorspillet innbringer, skal fordeles i samsvar med vedtektene, og gevinstandelen for de ulike spillformene er fastsatt av Landbruksdepartementet.
- (39) Hensynet til spillernes tillit til at spillet skjer i samsvar med spillreglementet, og at inntekten fordeles i henhold til reglene, må tillegges atskillig vekt. Jeg finner heller ikke å kunne se bort fra at et erstatningsansvar for et beløp tilsvarende spillegevinsten vil kunne invitere til fusk. Også dette taler mot at spillarrangøren pålegges å erstatte oppfyllelsesinteressen. Ankemotparten har anført at Schanke sikret bevis ved umiddelbart å deponere bongene i kommisjonærens safe. Det er jeg for så vidt enig i, men jeg kan ikke se at det kan føre til en annen konklusjon på det overordnede spørsmål om det er grunn til å gi oppfyllelsesinteressen erstatningsrettslig vern ved spill og veddemål.
- (40) Rikstoto må i forbindelse med totalisatorspill utgi en stor mengde informasjon til publikum om detaljer i forbindelse med spillene. Det er vanskelig å sikre seg helt mot at det oppstår feil, og etter mitt syn er det begrenset hvor omfattende tiltak det er grunn til å kreve at arrangøren iverksetter for å hindre mulige feil. De mulige tap som slike feil kan medføre, er etter sin art nokså fjerntliggende og har sjelden store konsekvenser for spillerne. Foreligger det først en feil, er det dessuten vanskelig å hindre skadevirkningene av den når det, som denne saken viser, regelmessig blir inngått veddemål helt frem til løpene starter. Da Schankes krav etter mitt syn ikke har erstatningsrettslig vern, finner jeg ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet om erstatningsansvar for informasjon på internettsider som er tilgjengelige for alle.
- (41) Ankemotparten har anført at tippedommen viser at oppfyllelsesinteressen har erstatningsrettslig vern ved spill og veddemål. Spilleren hadde der levert sin tippkupong til den lokale kommisjonæren og betalt for spillet. Erstatningssaken gjaldt kommisjonærens ansvar for at tippkupongen ikke kom frem til tippeselskapet innen spillestart. Jeg kan ikke se at avgjørelsen kan være avgjørende for spørsmålet om å pålegge spillarrangøren erstatningsansvar for oppfyllelsesinteressen i tilfeller som det foreliggende. Også i tippeselskapsdommen var tippkupongen innlevert til en lokal kommisjonær. Heller ikke der rakk kupongen frem til tippeselskapet innen spillreglementets tidsfrist. Spilleren gikk til søksmål mot blant andre tippeselskapet. Høyesterett avviste så vel på kontrakts- som erstatningsrettslig grunnlag at selskapet var ansvarlig. Det ble blant annet vist til reglementets bestemmelser om hvilke kuponger som kunne delta i tippingen. Slik jeg ser det, kan det ikke av disse avgjørelsene sluttes at oppfyllelsesinteressen er erstatningsrettslig vernet i den prekontraktuelle perioden.

- (42) Jeg tilføyer at heller ikke avgjørelsen i Rt. 2006 side 690, etter min vurdering kan føre til at Schankes krav bør anses å ha erstatningsrettslig vern.
- (43) Min konklusjon er således at Schankes oppfyllelsesinteresse ikke har erstatningsrettslig vern, og jeg finner da ikke grunn til å behandle øvrige anførsler i saken, herunder om Schanke i tilfelle ville ha spilt på kreditt.
- (44) Anken har ført frem. Norsk Rikstoto har nedlagt påstand om saksomkostninger for alle instanser. Saken har imidlertid reist prinsipielle spørsmål som tidligere ikke er avklart, og jeg er kommet til at det ikke bør tilkjennes saksomkostninger for noen instans.
- (45) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Stiftelsen Norsk Rikstoto frifinnes.
2. Det tilkjennes ikke saksomkostninger for noen instans.

- (46) Dommer **Endresen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (47) Dommar **Utgård:** Det same.
- (48) Dommer **Stang Lund:** Likeså.
- (49) Dommer **Lund:** Likeså.
- (50) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Stiftelsen Norsk Rikstoto frifinnes.
2. Det tilkjennes ikke saksomkostninger for noen instans.

Riktig utskrift bekreftes: